

נקודה למחשבה

פרשת ויקהל

'מה היה העולם חסר? מנוחה. באת שבת באת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה.'

באמת לא נעשו עוד מלאכות ביום השביעי, אך היתה עוד עשייה אחת: 'עשית המנוחה' (על פי פירוש המזרחי). לנוח זה לא רק להפסיק לעבוד. בשביל לנוח צריך לבצע פעולה, להניח. זו אמנם לא מלאכה גמורה, אך זו בהחלט עשייה.

בשביל לנוח באמת אדם צריך לנתק את עצמו מכל עיסוקיו. לא רק להפסיק לבצע אותם אלא להניח את עצמו במקום אחר, מנותק ומשוחרר מכל מחשבות החול.

רק אדם שמצליח להניח את עצמו במקום מרומם, שבתו וקדושו, נחשב באמת כ'עושה את השבת'. עושה שבתו ומנוחה.

איך עושים זאת? הרי במשך השבוע אנו עובדים, טרודים, מסמנים מטרות ויעדים, איך אפשר ביום אחד לעבוד למקום אחר ולעשות-שבת! מנותקת מכל המפריעים?

כך מלמדת אותנו התורה: אפשר 'לעשות' שבת רק אחרי שבוע שלם בה המלאכה נעשתה מאליה. רק אחרי שבמשך שישה ימים 'תיעשה' מלאכה.

נסביר. יש שתי נקודות הנחה שונות עליהן יכול האדם להתבסס בבואו לעשות את מלאכתו. אדם יכול להניח שבשביל תוצאות מסוימות הוא מוכרח לעשות פעולות ספציפיות. אדם שיוצא לעבודה יכול לקחת אחריות על התוצאות ולהאמין שהכל תלוי רק בו. אדם כזה הוא עובד, עושה מלאכה.

ישנה זווית אחרת לחלוטין, נקודת הנחה שונה. אדם שיוזע שפרנסתו קבועה ממרומים. כל הכנסותיו כבר קצובים מראש השנה, פעולותיו היומיומיות אינן הגורמות לכסף להגיע אלא הן בסך-הכל דרך ההשתדלות הטבעית דרכה ישלח לו הא-ל את פרנסתו.

אדם כזה, גם כשהוא עושה הוא יודע שהמלאכה נעשית עבורו, גם כשהוא עמל ויגע, הוא זוכר שבסוף התוצאה נקבעת על-ידי השי"ת לבדו.

כשביגשים לששת ימי המעשה בדרך השניה גם ההתנתקות בשבת מקבלת הארה חדשה. עכשיו הגיוני בהרבה שמוטל עלינו לקחת את עצמנו מהמקום של העובדים והעמלים ולהניח את עצמנו במקום בו אנו מרגישים 'כאילו כל מלאכתנו עשויה'. כי כל עמלנו – בסופו-של-יום – אינו רלוונטי. אנחנו עושים את המקסימום מבחינתנו, על פי הרמה האישית שלנו, וכל השאר נעשה בידי שמים.

זו הסיבה ששבת שמגיעה אחרי שישה ימים של עבודה מתוך תחושה כזו היא 'קודש-לכם', 'שבת-שבתון'. שבת כזו חותמת את העבודה האישית של כל השבוע.

את כל מחשבות הביטחון והאמונה שמשריש האדם בתוכו במהלך עמלו ועבודתו, הוא חותם ומתרומם כאשר הוא עושה את השבת, מניח את עצמו במקום קדוש ונשגב.

את המבט הזה, שאמור ללוות אותנו כבר בתחילתה של השבת, ניתן ללמוד מהפסוק שקודם לשבת-בראשית, לשבת הראשונה בבריאה. כפי ששמעתי מהגאון רבי דוד ברודמן זצ"ל, רבה של סביון: 'נדא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד' (שם, א, לא).

אדם שמגיע לשבת צריך להסתכל לאחור, אל כל מה שעשה כל השבוע, ולומר לעצמו – טוב מאוד! גם אם לא השגתי את כל מטרותי, גם אם לא הגעתי לתוצאות להן ייחלתי – טוב מאוד. כי אני יודע שבסופו של דבר הכל הולך לפי התכנית של הבורא. עכשיו אני מניח את עצמי במקום של מנוחה. מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלווה והשקט ובטח.

פרשת השבוע פותחת בהקדמה: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם: (שמות, לה, א).

אלה הדברים אשר ציווה ה' 'לעשות'. לכאורה מתבקש שכעת ילמד אותנו משה כיצד לעשות פעולות מסוימות. אך משה אינו מלמד אותנו מה לעשות, הוא עובר ומלמד אותנו בעיקר מה לא לעשות: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת: (שם, ב).

הציווי המרכזי הוא לא לעשות מלאכה בשבת. מדוע שמירת השבת נקראת עשייה?

אין זה המקום הראשון בו אנו נפגשים בהתייחסות כזו לשבת. גם בפרשת כי תישא למדנו לשון דומה: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם: (שם, לא, טז).

איך עושים שבת? לפני שנעבור להסבר הדברים, נשים לב לנקודה נוספת.

פרשת שמירת השבת כתובה בכמה מקומות בתורה. חז"ל במדרש עומדים על הבדל המתמקד בצורה בה התורה מתייחסת לעבודות היומיומיות:

ששת ימים יעשה מלאכה וכתוב אחד אומר ששת ימים תעבוד כיצד יתקיימו שני כתובים הללו אלא כשישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים... וכשארן ישראל עושין רצונו של מקום ששת ימים תעבוד מלאכתן נעשית על ידי עצמן (ילקוט שמעוני רמז שצ"א).

מלבד ההבדל אותו מציין המדרש קיימים הבדלים נוספים. רק בפרשיות בהם התורה פותחת ואומרת שמלאכת העם במהלך השבוע תיעשה מאליה, מורה התורה כי עלינו 'לעשות' את השבת לאחר מכן. מלבד זאת, רק בפרשיות אלו מופיע הביטוי 'שבת שבתון' על שבת קודש, ולא 'שבת' לבד.

בנוסף, רק במקומות אלה מדגישה התורה כי השבת היא 'קודש לכם'. הקדושה שאופפת את עם-ישראל בשבת, מיוחדת ומרוממת בעיקר כשהיא מגיעה אחרי שבוע בה מלאכתן של ישראל נעשתה על-ידי אחרים.

מה עלינו ללמוד מכך?

על מנת להבין זאת, כדאי שנחזור אלפי שנים לאחור, אל השבת הראשונה בעולם.

כך מתארת זאת התורה: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: (בראשית, ב, א-ג).

הקושי בלשון הפסוקים מתעורר מיד. מחד כתוב שביום השביעי השי"ת שבת מכל מלאכתו. מאידך, הפסוק פותח ואומר שביום השביעי עצמו הסתיימה המלאכה.

מה באמת קרה, היתה מלאכה ביום השביעי או לא? מבאר רש"י בפירושו השני: